

Сібекіна А.Ю.*

ЗАХОДИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ ДО ACQUIS COMMUNAUTAIRE В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПОГЛИБЛЕНОЇ ЗВТ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Юридично гармонізація національного законодавства України із законодавством ЄС окреслена Ст. 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною (УПС) і Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. у наступних сферах: митне право, законодавство про компанії, банківське право, бухгалтерський облік компаній, податки, у тому числі непрямі, інтелектуальна власність, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупівлі, охорона здоров'я та життя людей, тварин, рослин, довкілля, захист прав споживачів, технічні правила і стандарти, транспорт, енергетика, у тому числі ядерну.

Механізм євроінтеграції України має певні ознаки, що робить його відмінним від структур колишніх і теперішніх претендентів на приєднання до ЄС. Це передусім проявляється в існуванні паралельних процесів, а саме “Плану дій Україна - ЄС” 2005 р. в рамках Європейської політики сусідства (ПД ЄПС) і Загальнодержавної програми адаптації законодавства (ЗПАЗ), що регламентована Законом України “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 18 березня 2004 року, № 1629 . Заходи, що їх передбачає ЗПАЗ, є “добровільним” компонентом, тоді як ПД ЄПС є зобов'язанням України перед ЄС.

Попри існування відмінностей в оцінках фахівців та офіційних заяв, Україна в основному виконує свої зобов'язання в рамках Плану дій. З іншого боку, заходи ЗПАЗ демонструють низький рівень реалізації. Показники виконання ЗПАЗ впродовж 2005-2007 рр. становили 50, 25 і 10% відповідно. Крім того, якщо під “імплементациєю” розуміти не тільки адаптацію законодавчих актів, а й повсякденне застосування норм ЄС, то в цьому разі Україна відставатиме і у вимірі Плану дій, і у ЗПАЗ. Дуже часто це виявляється через брак актів нижчих рівнів для виконання норм адаптованого законодавства і недостатнього розуміння суті нових правових норм.

Виконання Плану дій Україна - ЄС та зобов'язань України перед СОТ полягає в адаптації українського законодавства до законодавства ЄС; прийнятті якомога більшої кількості національних стандартів та добровільному їх застосуванні; скасуванні неактуальних та застарілих стандартів колишнього СРСР; прийнятті та впровадженні технічних регламентів на основі європейських директив, переважно Нового і Глобального підходів; поступовому скороченні Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації. Тому й реалізація вищезазначених завдань має стати міцною основою для конкурентоспроможності вітчизняної економіки з огляду подальшої економічної інтеграції, зокрема, укладання Угоди про “глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі” (ЗВТ+), яка є невід'ємною та однією з головних частин Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

Загальні вимоги до систем стандартизації і оцінки відповідності для країн-членів Світової організації торгівлі (СОТ) та кандидатів на членство у цій організації встановлює Угода про технічні бар'єри у торгівлі (ТБТ).

* аспірантка Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

Відповідно до ТБТ застосування стандартів є добровільним, обов'язкові вимоги щодо безпеки продукції і послуг для здоров'я і життя громадян, майна, рослин, тварин, навколишнього середовища, національної безпеки та боротьби з обманною практикою встановлюються в технічних регламентах або національних законодавчих та нормативно-правових актах.

Закон України „Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” (2005 рік), розроблений з метою максимальної відповідності вимогам Угоди про технічні бар'єри у торгівлі і законодавства ЄС, визначає правові та організаційні засади розроблення і застосування, національних стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності, а також основоположні принципи державної політики у сфері стандартизації, технічного регулювання та оцінки відповідності. Прикінцевими положеннями цього Закону внесено відповідні зміни до законів України „Про стандартизацію” та „Про підтвердження відповідності”.

У травні 2007 та квітні 2008 року було прийнято зміни до зазначеного Закону, якими передбачено забезпечення пріоритетного застосування міжнародних стандартів, інструкцій або рекомендацій як основи для національних стандартів, технічних регламентів, а також передбачено приведення частини зобов'язань України щодо процедур оцінки відповідності продукції у повну відповідність з вимогами статті 6.1 Угоди про технічні бар'єри у торгівлі.

З метою забезпечення розвитку національної стандартизації, її відповідності вимогам Угоди про ТБТ та гармонізації із системою стандартизації ЄС Урядом прийнято Державну Програму стандартизації на 2006–2010 рр., якою передбачено прийняття 8570 стандартів [3], що підлягають розробленню як гармонізовані з міжнародними та європейськими за галузями економіки.

Станом на 23 листопада 2009 р. в Україні є чинними 5998 національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими. При цьому у 2008 р. Держспоживстандартом забезпечено прийняття 1057 таких стандартів. Це найбільша кількість прийнятих за останні роки гармонізованих стандартів (див. Рис. 1). Так, у 2005 р. прийнято 900 національних стандартів, у 2006 р. - 628, у 2007 р. – 877.

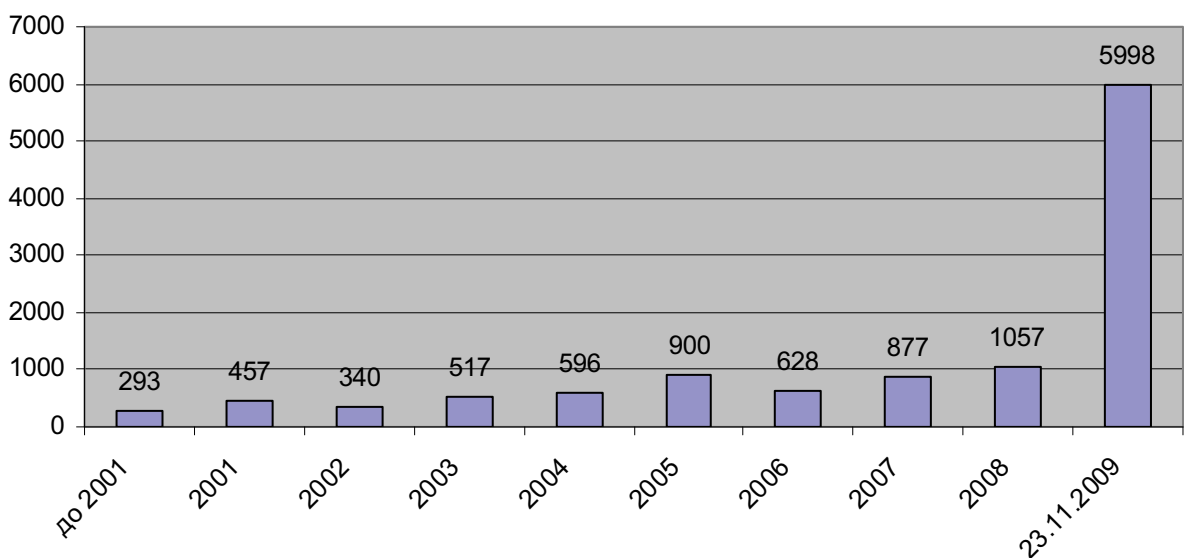

Рис. 1. Динаміка прийняття національних стандартів, гармонізованих з міжнародними і європейськими

Тому можна констатувати, що національна система стандартизації значною мірою адаптована до міжнародної системи. Нове законодавство у сфері стандартизації (закони

України “Про стандартизацію”, “Про стандарти, технічні регламенти і процедури оцінки відповідності”) розроблено з урахуванням норм і принципів СОТ, зокрема вимог ТБТ. Згідно з зазначеними законами стандарти застосовуються на добровільній основі, за винятком випадків, коли застосування цих стандартів вимагають технічні регламенти.

Складовою цієї Програми є Програма перегляду чинних в Україні міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 р., та приведення їх у відповідність до Угоди про технічні бар'єри у торгівлі.

У 1992 р. Урядом України разом з урядами республік колишнього СРСР підписано Угоду про проведення узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології та сертифікації. Згідно з Угодою державні стандарти колишнього СРСР набули статусу міждержавних і стали чинними в Україні та інших республіках колишнього СРСР, які підписали Угоду. Так, станом на 1 березня 2006 р. фонд чинних в Україні міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року, складав 16765 стандартів.

До основних напрямів виконання Програми слід віднести:

- перевірку міждержавних стандартів на відповідність законодавству, інтересам держави, потребам споживачів, рівню розвитку науки і техніки, вимогам міжнародних і регіональних стандартів, положенням Угоди про технічні бар'єри у торгівлі;
- перегляд міждержавних стандартів з внесенням змін до них, заміну їх на відповідні міжнародні або національні стандарти;
- скасування міждержавних стандартів, які втратили актуальність, не використовуються і не відповідають вимогам чинного законодавства.

Отже, ключовим пріоритетним напрямком роботи у сфері гармонізації законодавства є підготовка до імплементації Угоди про асоціацію, як юридично обов'язкового міжнародного договору, що визначатиме всі аспекти співпраці з ЄС, зокрема, у технічній сфері, та передбачатиме економічну інтеграцію до внутрішнього ринку ЄС шляхом постійної адаптації законодавства України до законодавства ЄС.